

“La intervenció dels EUA era desitiable”

Francesc Vendrell
(Barcelona, 1940)
és actualment assessor de la presidència espanyola de la UE pel que fa a l'Afganistan, país on ja treballava per pacificar-lo abans de l'11 de setembre, com a representant del secretari general de l'ONU. Abans havia passat com a mitjancer de l'ONU per països com Nicaragua, Guatemala, El Salvador, Xile, Timor o Birmània.

Francesc Vendrell és un senyor de Barcelona amb tota l'elasticitat del *gentleman* anglès i una afable ironia posada al dia. Quan Aznar deixi de presidir la UE, també s'acabaran els seus consells sobre l'Afganistan, i després de les vacances, tornarà als EUA, de professor a la Universitat de Princeton. Fill d'un tinent d'alcalde de la Lliga a la Barcelona republicana, i d'una catalana nascuda al Japó filla d'uns fabricants i venedors de ventalls, Vendrell fou criat a l'Eixample barceloní i educat a Londres i Cambridge, i va fer carrera a l'ONU per no fer relacions internacionals des del Ministeri d'Exteriors franquista. Vendrell assegura que sempre ha cregut “en la intervenció humanitària en els afers d'altres si no és, naturalment, de tipus egoista, sinó per ajudar el poble en contra dels propis governs”. Comencem, però, per la mediació.

—Vostè diu que evitar una mala solució és a vegades el millor que es pot fer en un conflicte...

—Si no hi ha les condicions per arribar a una solució justa i digna, el millor és que no hi hagi solució. El que passa de vegades és que algú vol solucionar-ho ràpidament per poder després dir que ha solucionat un conflicte. I això cal treballar per impedir-ho.

—Hi ha massa llocs avui en el món en què hi ha males solucions?

—Hi ha una sèrie de situacions en el món que són resultat de males solucions, solucions fetes amb pressa, sense cercar les causes del conflicte o sense tenir en compte els interessos de la part feble. Una d'aquestes solucions dolentes és la de Papua Occidental [que Indonèsia va annexionar el 1969 amb un referèndum manipulats], que a més de ser una injustícia no ha arreglat res.

—Les “maies solucions” i la tendència en la mediació de conflictes a ser fort amb el feble i flux amb el fort han malmès la credibilitat de l'ONU?

—Jo espero que les Nacions Unides normalment no facin el flux amb el fort i fort amb el flux, però hi ha aquesta tendència humana, no només d'un negociador de l'ONU, sinó de qualsevol negociador. I també pels governs, pels quals posar-se dur amb un contrincant, amb la part feble que no és ni tan sols govern, és més fàcil que ser dur amb un govern.

—Abans deia que la solució ha de ser justa i digna. Massa vegades es creu que la pau és només que s'aturin les armes?

—Sí, aquest és un altre dels problemes. Depèn naturalment del conflicte, hi pot haver un cas en què el conflicte bèl·lic sigui tan horrorós que calgui aturar-ho o almenys disminuir-ho. Però no necessàriament finalitzar la guerra vol dir que immediatament s'acabi un conflicte. Per conflicte entenc una cosa molt més amplia que no és senzillament la utilització d'armes. Hi pot haver un conflicte i no haver-hi armes pel mig. I dins d'un conflicte, per resoldre'l, cal també tenir en compte les causes que van donar lloc al sorgiment.

—Vostè va ser negociador a Timor, un cas que aconseguí, com altres en què apareixen grups armats, atreure l'atenció internacional. No creu que això fonamenta una dinàmica molt negativa?

—És pitjor que això, ja que hi ha molts conflictes en què s'utilitzen armes, però ni amb això el món se n'ocupa. De vegades, en un conflicte armat, només quan s'utilitzen els pitjors mitjans és quan la gent hi para atenció.

—Això no és generar una dinàmica que destrueix absolutament el que seria la diplomàcia preventiva?

“Espero que l'ONU normalment no sigui 'fluix amb el fort, i fort amb el fluix', però hi ha aquesta tendència humana, no només d'un negociador de l'ONU, sinó de qualsevol negociador”

—La diplomàcia preventiva és molt difícil d'implementar. Tothom en parla a favor, però, de fet, mentre les coses no van molt i molt malament, els governs prefereixen no fer-ne ni cas.

—Però constantment veiem que aquesta manera de fer té greus conseqüències.

—És com una malaltia. La millor forma d'evitar una malaltia és agafar-la molt aviat i anar al metge de manera freqüent per saber si s'està bé de salut. És el mateix amb els conflictes, el que passa és que ficar-se en un conflicte per anticipat suposa empitjorar les relacions comercials, polítiques, etc., entre l'estat que assenyalat que hi ha un problema i l'estat assenyalat. I això fa que els governs hi siguin molt reticents.

—I com es canvia aquesta mentalitat?

—Caldria que els governs s'adonessin que les seves relacions amb aquests governs tard o d'hora empitjoraran i que potser empitjoraran menys quan el conflicte està al començament i no quan ja està molt greu. Però tot això no és fàcil, no em vull fer il·lusions.

—Ara som a quasi sis mesos dels acords de Bonn per l'Afganistan. Era el temps que vostè va marcar per avaluar la situació amb perspectiva. S'han complert les seves expectatives?

—Francament, en general sí. No m'esperava que les coses anessin millor del que han anat, però sí que m'esperava que la comunitat internacional enviaria forces internacionals més enllà de Kabul. La negativa dels estats contribuents d'ampliar la força és preocupant, perquè jo crec que de moment el que es necessita és una força de pau multinacional en diverses parts de l'Afganistan que doni confiança al poble, que ajudi a poc a poc a centralitzar el poder a l'Afganistan i treure'ls dels senyors de la guerra.

—Com valora la intervenció dels EUA després de l'11 de setembre?

—Era inevitable i, a més, cal dir-ho, era desitjable.

—Per què?

—Perquè només amb una força exterior es podia netejar el país de la xarxa d'Al-Qaida i treure els talibans. No hi havia cap altra alternativa pràctica, de manera que la intervenció dels EUA, fins ara, ha estat una intervenció amb el suport de la majoria del poble afganès. Ara bé, és important que aquesta intervenció no sigui indefinida i que el poble afganès continuï veient en els americans i en qualsevol altre estranger una força d'alliberament, i no d'ocupació.

—Ens hem d'acostumar a tenir els EUA com els policies del món?

—Jo no diria això, però és una realitat que els EUA són una hiperpotència, l'única potència mundial, i aquesta situació no s'acabarà de seguida. Això no vol dir, però, que acceptem qualsevol presència americana a tot arreu.

—Com s'eviten les pressions externes als grups en conflicte?

—Sempre hi ha, més que pressions, idees, consells, que les parts porten... Això depèn de la personalitat del negociador. I el que per a un pot ser una pressió, per un altre és una suggerència, cal saber evitar les pressions o equilibrar-les. Si la pressió ve d'un costat, i és una pressió que no t'interessa, tractes de cercar una altra pressió en el sentit contrari, que en neutralitzi la primera.

—És imprescindible demanar un alto el foc en el cas d'un conflicte armat per poder iniciar una negociació?

—Depèn molt del conflicte, si està provocant una catàstrofe de tipus humanitari, és molt possible que sigui necessari, però en general no crec que l'alto el foc sigui la primera cosa que calgui tractar com una condició prèvia.

—Crec que el terrorisme és el problema més important que encara el món?

—És un dels problemes més importants de la societat, però no diria que és el més important. Encara hi ha moltes injustícies polítiques i socials, que no es poden atribuir al terrorisme i que són tan importants i serioses.

—Arran del terrorisme i l'11 de setembre, ha tornat a ressorgir la teoria del xoc de civilitzacions. Vostè hi creu?

—No. És clar que hi ha diferències entre les civilitzacions, i que, com que la civilització així dita moderna, occidental, té una base en el cristianisme històric —no necessàriament en el comportament—, pot ser i passa que amb una civilització com la musulmana —que és una religió i una civilització, i que ha quedat una mica supeditada a la civilització moderna de base occidental— hi hagi certes diferències, però no hi ha xoc.

—Sobre l'ONU s'han fet diverses propostes per reformar-la. Entre altres, el professor Johan Galtung proposa la creació de dues cambres a l'ONU, una d'estats i l'altra de vots, és a dir, escollir una cambra amb un representant per cada milió de persones. Com ho veu?

—El professor Galtung és un home que m'estimo molt i que considero de gran valentia, però francament el que proposa no té cap possibilitat de ser acceptat per l'ONU avui. Tota reforma és molt difícil de fer, la Carta de l'ONU és com una Constitució rígida, calen dos terços dels membres de l'Assemblea General i el vot afirmatiu dels cinc membres permanents del Consell de Seguretat per poder canviar qualsevol article. Crear una segona cambra és encara més difícil que ampliar el Consell, acabar amb el veto o limitar-lo. El més important és tractar que l'ONU, tal com està, treballi millor, i això és possible si els governs s'ho proposen.

—Com?

—Per exemple, que els governs occidentals decideixin no votar per a la Co-

missió de Drets Humans a qualsevol estat del Tercer Món que viola els drets humans. També es pot fer que tant la secretaria com els estats actuïn d'una manera més seriosa en certs temes. D'altra banda, l'ONU sempre serà un reflex de la realitat internacional. Per exemple, avui dia tothom sap que els EUA són una hiperpotència en el sistema interestatal, i imaginar-se que deixaran de ser-ho dins de l'ONU és totalment irrealista. El que cal és no exagerar tampoc el paper dels EUA.

— Creu realment que s'exagera?

— Hi ha apreciacions una mica exagerades. Jo diria que no es pot actuar en contra de l'interès dels EUA, però també es pot treballar amb els EUA. Hi poden haver molts casos, com Birmània, Timor, Cambodja i fins i tot l'Afganistan, en els quals els interessos dels EUA, els interessos de la majoria dels habitants d'aquests països i els interessos del representant de l'ONU han anat pel mateix camí.

— En el Tribunal Penal Internacional (TPI) els interessos no han anat pel mateix camí i els EUA se n'han desmarcat.

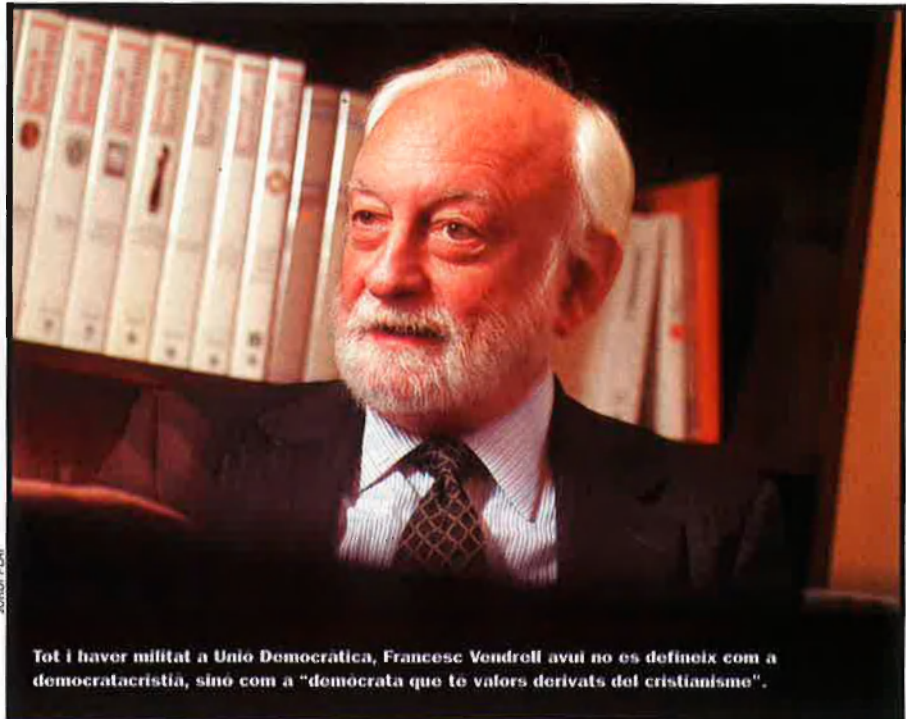
— Desgraciadament era previsible que aquesta administració republicana no cerqués ratificar el pacte. És una llàstima, ja que la creació del TPI és un dels passos més importants dels darrers vint-i-cinc anys. I cal donar-hi suport. Al capdavant els mateixos EUA són els primers a demanar Tribunals Penals Internacionals *ad hoc* com el cas de Iugoslàvia o Rwanda. I francament hom no hauria de poder triar a quins casos va el TPI i a quins no.

— En el cas indonesi es va intentar de crear un Tribunal Internacional en relació amb Timor, però no es va aconseguir.

— Hi havia tants problemes a Timor i era tan important que Indonèsia acceptés la separació de Timor que no es va considerar de primar-lo. Indonèsia jutjarà la seva gent, però desgraciadament no tinc gaires esperances que trobin factible políticament de jutjar d'una manera imparcial la gent responsable pels crims que van tenir lloc a Timor des de l'any 1975 fins al 1999.

— Com veu Catalunya?

— Com el meu país, un país que va endavant, pensant que la situació de fa

Tot i haver militat a Unió Democràtica, Francesc Vendrell avui no es defineix com a democratacristià, sinó com a "democrata que té valors derivats del cristianisme".

quaranta anys ha avançat molt. Si mirem la història de Catalunya en els últims tres-cents anys estem en molt bona situació i els problemes que hi ha són resolubles a curt o mitjà termini.

— Quan Pau Casals va fer el seu parlament a l'ONU vostè hi era?

— Sí. A la meitat del concert va demanar la paraula i va dirigir-se a tota l'Assemblea General per parlar de Catalunya. I això, dit per un home de la seva edat, del seu prestigi, quan Catalunya no tenia cap dret, va ser molt emocionant. Quan després va tocar el "Cant dels Ocells" i va explicar que era una melodia catalana que J. S. Bach hagués trobat meravellosa si l'hagués sentida, va ser un dels moments més emotius de la meua vida. Tot i que només duia tres anys a l'ONU la gent ja sabia que jo era català i em vaig convertir uns breus instants en l'ambaixador de Catalunya davant de l'ONU.

— No estava preparat, oi?

— En absolut, i crec que hi hagué algun buròcrata que es quedà garratibat que es toqués un tema que per al Govern espanyol del moment era espinós.

— Vostè va ser d'Unió. Avui es considera democratacristià?

— Jo no em definiria com a democratacristià, em definiria com democrata

que té valors derivats del cristianisme. Avui la democràcia cristiana vol dir moltes coses i jo no en comparteixo moltes. Però sí que els meus valors estan basats en una cultura cristiana que vaig rebre de petit, en un sentit humanístic. Ara bé, dir que hom té una ideologia cristiana és molt seriós. Jo no puc dir que sempre actui com un veritable cristià. Però en el sentit humanístic de la paraula sí que no tinc cap problema a considerar-me democrata i cristià.

— De fet, de democratacristians cada cop en queden menys.

— La democràcia cristiana antiga ha derivat en dos costats, un és la teologia de l'alliberament, i l'altre el conservadorisme. Però si la democràcia cristiana no és més que un conservadorisme, com és el cas en diversos països, francament més val dir les coses pel seu nom i no monopolitzar la paraula cristiana. Considerar la democràcia cristiana com un partit conservador desvirtua l'essència del cristianisme. El cristianisme, i l'humanisme, ha d'estar molt obert. Hi ha dues filosofies que han arribat al mateix lloc, que és la filosofia social derivada del cristianisme, i la socialista que ve del marxisme.

Oriol Cortacans